

latban feltétlenül szólnunk kell a kitűnő történész, Károlyi Árpád és a már említett Angyal Dávid tevékenységéről, míg a tehetséges fiatal művészek számára alapított római vagy az előzőektől részben eltérő, főként természettudományos profilú berlini intézet szinte összeforrott Gerevich Tibor illetve Gragger Róbert nevével.

Ujváryt mentora, Glatz Ferenc mellett saját kutatásai és vezetői tapasztalatai is meggyőzhették arról, hogy tudomány és politika, történetírás és államérvék sem a kiegyezést követően, sem a két háború közötti időszakban, sem az egypárti diktatúra évtizedeiben, sem a demokrácia elmúlt húsz esztendeje alatt nem volt élesen elválasztható egymástól. A kötetben említésre érdemesnek tartott magánéleti jellemzések helyett minden bizonnyal tanulságosabb lett volna az elmúlt évtizedek kulturális és tudományos elitjének bemutatása, a titkos és láthatatlan szálak felgombolyítása, a mindig átalakuló, de máig élő hálózat működési mechanizmusának feltérképezése. Már a 21. században élve és dolgozva mielőbb számot kellene vetni a két háború között kialakult külföldi magyar intézeti hálózat, valamint a szovjet mintára kialakított akadémiai hálózat átpolitizáltságával és alkalmatlanságával. A volt kommunista professzorok és kontraszelektált tanítványi gárdájuk, vagy korunk gyermekei, a csúcsmenedzse-

rek sem alkalmasak az előbb-utóbb bekövetkező tudománypolitikai fordulat levezénylésére, pedig a történelmi tapasztalat azt mutatja, hogy a mindenható és mindentudó szakértő szerepében tetszelegve általában szívesen állnak az események élére vagy vállalnak vezetői pozíciót. A recept egyszerű: bajszverseny, gömböc és Glatz-óvoda helyett több státuszt és lektori állást az egyetemeknek, belföldön és külföldön egyaránt.

SZELKE LÁSZLÓ

(*Ráció Kiadó, Budapest, 2010,*
544 oldal, 3200 Ft)

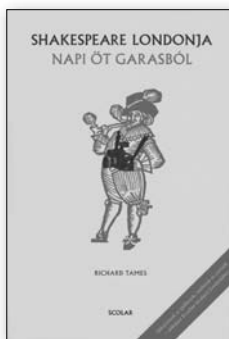
RICHARD TAMES: ***Shakespeare Londonja*** ***napi öt garasból***

A furcsán döcögős cím tükörfordítása az olcsó, de igényes művészet-történelmi könyveket kiadó londoni Thames and Hudson történelmi útikönyveinek sorozatába illeszkedő mű eredeti címének. A Scholar Kiadó a sorozat más darabjait is közreadta már (*Antik Athén napi öt drachmából; Antik Róma napi öt denariusból*), de míg a Thames and Hudson mamutvállalat, addig a hazai Scholar velük öszszeptevetve csupán kézműves műhely. A magyar nyelvű kiadványok ennek a körülménynek előnyét is élvezik és hátrányaitól is szenvednek.

A sorozat azt a célt tűzte maga elé, hogy a választott történelmi kort a kortárs szemlélő ismereteinek birtokában és nézőpontjából, az útkönyvek modorában mutatja be. Richard Tames, a New York-i Syracuse University tanára több mint húsz könyvet írt már Londonról, így vélhetőleg igen alapos történelmi ismeretekkel rendelkezik a város történetéről. A jelen kötetben azonban ezek bemutatásának határt szab az a körülmény, hogy a virtuális útkönyv szerzője felteszi: 1599-et írunk, és minden ezt követő esemény hozzáférhetetlen számunkra. Ebből az alaphelyzetből kiindulva igyekszik az elképzelt egykorú utazóval megismertetni Londont, könyve tehát egy elképzelt szerző (*implied author*) korabeli London-rajza, teletűzdelve a kortárs pamfletirodalomból vett mottókkal és idézetekkel. Ebből az alapállásból rögtön két hiányosság következik. Az elképzelt szerző narratívája – mivel bédekkert ír – hiányát szenved mindenfajta dramaturgiának, szövege felsorolásszerű lajstrommá válik. A másik problémát a magyar fordítás – éppen azért, mert fordítás – sikeresen elkerüli. Az eredeti mű hatalmas regiszterbeli réstől szenved: a könyv csaknem egyharmadát kitevő, szövegdobozokba vagy a törzsszövegbe illesztett kora-

beli idézetek nyelvezete és az elképzelt narrátor mai angol nyelvi (néhol egészen kollokvialis) fordulatai közt stílusbeli szakadék tátong. A magyar fordítás ezt szerencsére nem érzékelteti, mert a fordító nem archaizál az egykorú szövegrészeknél.

Sajnálatos módon az alapvetően akár zseniális ötletnek is minősíthető vállalkozás a megvalósult formában sántít. Nemcsak azért, mert Richard Tames szövege stílusterően alapszik, hanem azért is, mert a magyar fordítás a nem éppen szerencsés angol eredetit még inkább semlegetsi. Jutai Péter gondos, pontos munkát végez, de fordítása száraz. Az pedig már szerkesztői hiba, hogy az olvasást az állandó mértékegységkonvertálás tovább nehezíti. Teljességgel szükségtelen a hossz- és területmértékek esetében minden egyes alkalommal közölni az eredeti angol és a metrikus mértéket; bőven elegendő lett volna egy átszámítási táblázat a könyv végén, ha egyáltalán fontos a mérföldek, yardok egzakt behatárolása egy olyan kort ábrázoló műben, amikor az emberek a távolságról leginkább mint gyalogosan vagy lóháton megtehető útról gondolkodtak. A másfél hold területegységénél jelezni, hogy hatezer négyzetméter, teljességgel felesleges, nem beszélve arról, hogy pontatlan,

hisz az angol *acre* nem egyezik meg a magyar *bolddal*.

Mindezek mellett a könyv a London-búvár olvasó számára kellemes kikapcsolódást jelenthet. A virtuális történelmi utazó érdekes benyomásokat szerez a megérkezés, a vásárlás, a látnivalók, az ünnepek, a londoni hírességek, a szórakozás és a mindennapi étkezés témaköreiben. Néhol a *Londoni pletykák* vagy az *Élet Londonban* alcímű szövegdobozokba illesztett *tidbit*-jellegű részletek üdítőek. Egy anekdota szerint például Richard Burbage egy este olyan hatásosan formálta meg III. Richárdot, hogy a nézők között egy csinos

hölgy azonnal beleszeretett, és megkérte a színészt, keresse fel őt. „Amikor Shakespeare hallotta, hogy mi-
ben állapodtak meg, megelőzte a színészt. Éppen a hölgygel foglalkozott, amikor hír jött, hogy III. Richárd az ajtóban áll. Mire Shakespeare ki-
üzent, hogy Hódító Vilmos előbb volt, mint III. Richárd.” A kartonpa-
pírra nyomott, igényes kivitelezésű könyv sajnos csak helyenként nyújt a fenti történethez hasonló, szóra-
kozottató élményt.

TÁRNOK ATTILA

(Fordította Jutai Péter, Scolar Kiadó,
Budapest, 2010, 152 oldal, 3500 Ft)

Művészet

NAGY T. KATALIN: *Kopasz Tamás*

Ha valaki nincs teljesen tisztában a *gesztusfestészet* szó jelentésével, és fel-
üt egy művészeti lexikont, a követke-
zőt olvashatja: ösztönös kézmozdu-
latokkal való festés, olyan mozdu-
latokkal, amelyek a művész jelenlegi
érzéseit tükrözik.

A szikár leírás fogalmilag tisztáz-
za, mit jelent e festészeti stílus, de ha
valaki meg is akarja érteni, akkor ér-
demes megismerkednie Kopasz Ta-
más eddigi munkásságával. Erre jó
alkalom, hogy megjelent a művésze-
téről szóló könyv a nemrég indult
Hungart sorozat részeként.

A gesztusfestészet mindig is vi-
haros érzelmeket váltott ki mind a
laikusokból, mind a művészekből –
erre tanú e sorok írója is. Sokan úgy
vélekednek, hogy a gesztusokkal való
festés korszaka három-négy évtize-
de végérvényen lezárult, de a Mun-
kácsy-díjas Kopasz munkássága en-
nek élő cáfolata. Illetve az, hogy neve
nemcsak Magyarországon, de kül-
földön is számos helyen jól ismert.

Ha munkáit vérmérsékleti típus
alapján akarjuk jellemezni, akkor
rögtön feltűnik, hogy – bár rendkí-
vül szenvedélyes anyaghasználat jel-
lemzi Kopaszt – előadásmódja alap-
vetően flegmatikus. Képeit nézve
először azt gondoljuk, tisztán festé-